

Mùa xuân cũng là mùa hò hàn ngữ các nam thanh nữ tú vùng cao. Các chàng trai cô gái Mông bày tỏ tình yêu bằng lời hát, bằng tiếng khèn, tiếng sáo. Vì thế, trong kho tàng dân ca Mông, ngôn ngữ bài hát về tình yêu nam nữ chiếm số lượng lớn. Trong số 187 bài dân ca Mông được sưu tầm và xuất bản có tới 140 bài ca về tình yêu hay còn gọi là dân ca giao duyên.

Ngôn ngữ bài hát về tình yêu này, ngôn ngữ Mông gọi là “Gũu plũnh”. Con trai con gái Mông hát “Gũu Plũnh” khi đi chợ, đi làm nương, hát trong ngày hội ở Gũu Tào. Hát tình yêu gồm ngôn ngữ bài hát tỏ tình, tiếng gõ trống, thổi thổi thổi và tiếng trống các cung bậc tình cảm, có nhịp nhàng, có ca thán vì ngôn ngữ éo le tréo tréo. Dân ca giao duyên của ngôn ngữ Mông luôn đề cao tình yêu chân chính, coi trọng hạnh phúc gia đình, thổi hi vọng khát vọng yêu mãnh liệt. Hình tượng tình yêu là dâng hiến, là trao đổi vì nhau, ngôn ngữ bài hát:

Gió thổi lá cây bên khe

Nếu ta là hạt mưa sa xuống

Ta xin tan trên bàn tay nàng

Gió thổi lá cây, lật ngược nghiêng bên suối

Nếu ta là hạt mưa sa xuống

Ta xin tan dãi bàn chân nàng

Dân ca Mông chỉ nói yêu thương. Bao nhiêu lời ca là bấy nhiêu lời bày tỏ tình yêu, nỗi niềm nhưng, giận hờn, trách móc. Dù nói không hát thì thôi, đã hát thì giải bày cho hết, cho thoải mái lòng. Vì vậy mà những bài dân ca Mông có cảm giác như hát mãi không hết. Nhạc sĩ Nguyễn Văn Bình, Phó giám đốc Sở Văn hoá - Thể thao và Du lịch Lào Cai cho rằng: “Dân ca của người Mông rất dài vì bài hát của người Mông mang tính chât kể. Do vậy, giai điệu của nó được lặp đi lặp lại không có sự phát triển theo đúng các nhạc sĩ sáng tác ca khúc bây giờ. Họ nghĩ cái gì họ kể cái đó bằng giai điệu, được biết là vâng đi vâng kể, vâng đi vâng hát, vâng đi vâng nói. Nghĩ cái gì nói cái đó bằng âm nhạc”.

Có lẽ do tính chât kể là như vậy cho nên qua những bài dân ca, người nghe hiểu được những cảm xúc, tâm tình của người trong cuộc thật rõ nét:

Mình hỏi,

Mình hỏi mình làm gái thế nào

Ta đi vài năm kể m b c trả về cho mình

B c ta chưa kịp đi y túi, mình đã đi lấy chồng

Đêm nay, mình theo ta nói lời tâm tình

Người riêng mình đã có người khác thế nào

Trong bắ n mắ i tám thắ tim mình, ngắ i y đắ ng sắ ng sắ ng

Chính sắ giải bày tình cắ m theo kiắ u kắ lắ nhắ vắ y tắ o nên vắ đắ p hắ n nhiên, chân thành, tìm đắ c sắ đắ ng cắ m cắ a ngắ i nghe. Nhắ ng bài ca vắ tình yêu cắ a ngắ i Mông phắ n lắ n là nhắ ng bài ca rắ t dài, thắ ng tắ 8 đắ n hắ n 10 phút. Có cắ m giác lắ i bài dân ca Mông cắ đắ t dào, tuân chắ y trên môi ngắ i hát, bắ i theo chắ Hùng Thắ Hà, ngắ i dân tắ c Mông, giáo viên trắ ng Cao đắ ng Sắ phắ m Hà Giang thì: “có nhắ thắ mắ i điắ n tắ đắ c hắ t điắ u mà nhắ ng trái tim yêu muắ n nói vắ i nhau”. Tôi rắ t thích cách dùng hình ắ nh đắ bày tắ tình yêu cắ a dân ca Mông, chắ ng hắ n nhắ : “*Cái bắ ng anh thắ ng em nhắ u nhắ lá rắ ng*. Khi tắ tình hay khi điắ n tắ niắ m thắ ng nắ i nhắ , các chàng trai Mông thắ ng khéo léo mắ n cắ nh vắ t đắ nói hắ lòng mình. Chắ Hùng Thắ Hà cho biắ t: “Dân ca Mông có nhắ ng nét rắ t đắ c đắ o, không lắ n vào bắ t kắ loắ i dân ca nào. Ví đắ khi bày tắ khát vắ ng tình yêu có lắ i hát: “*Anh ắ c làm 1 cái kim, sắ i chắ cho em cài vào vắ t áo, đắ suắ t đắ i không rắ ng, không rắ i*”. Nắ u nhắ ca dao cắ a ngắ i Kinh bày tắ nắ i nhắ : “nhắ ai bắ i hắ i bắ i hắ i, nhắ đắ ng đắ ng lắ a, nhắ ngắ i đắ ng than”. Hay nhắ dân ca Giáy tắ nắ i nhắ : “*nhắ quá, cắ m quên xắ i. Nhắ quá cắ m quên ắ n*” thì dân ca Mông bày tắ : “*Đêm đắ rắ ng, lắ i đi sáng rắ . Anh lê bắ c vắ nhà mà hắ n còn ngắ nắ i thắ t lắ ng em*”.

Không biắ t các bắ n thắ y thắ nào, còn tôi, tôi đắ c biắ t thích thú và ngắ ng mắ ngắ i nghắ sĩ dân gian Mông điắ n tắ nắ i nhắ , điắ n tắ niắ m khao khát cháy bắ ng cắ a tình yêu: “*Anh lê bắ c vắ nhà mà hắ n còn ngắ nắ i thắ t lắ ng em*”.

Điắ u đáng nói là cho đắ n nay, thanh niên nam nắ dân tắ c Mông vắ n nhắ cha anh mình thuắ trắ c, lắ y tiắ ng đàn, lắ i hát đắ giải bắ y tâm tắ , bày tắ lòng mình vắ i ngắ i yêu đắ u.

Minh Huắ

